הגמרא מביאה תנא נוסף שסובר כדעת רבי יוחנן בן ברוקה: רַבָּה מוֹסִיף אַף את רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי, שגם הוא סובר שקרבן הנפסל ב'פסול בעלים' נשרף מיד בלא 'עיבור צורה'. דְּתַנְיָא בברייתא, רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר, כָּל הָעִנְיָן כּוּלּוֹ – כל מקרא זה (ויקרא ו כג) 'וְכָל חַטָּאת אֲשֶׁר יוּבָא מִדָּמָהּ אֶל אֹהֶל מוֹעֵד לְכַפֵּר בַּקֹּדֶשׁ לֹא תֵאָכֵל בָּאֵשׁ תִּשָּׂרֵף', אֵינוֹ מְדַבֵּר בחטאת החיצונה שנכנס דמה לפנים, אֶלָּא בְּפָרִים הַנִּשְׂרָפִים וּבִשְׂעִירִים הַנִּשְׂרָפִין, שהם חטאות הפנימיות, שצריך להכניס את דמם ולזורקו בהיכל, ובא המקרא ללמדנו שאם נפסלו יש לִשְׂרוֹף את פְּסוּלֵיהֶן אַבֵּית הַבְּדִירָה – במקדש, שלא כדין פרים ושעירים כשרים שנשרפים חוץ לשלש מחנות. ועוד בא הכתוב לִיתֵּן לֹא תַעֲשֶׂה עַל אֲכִילָתָן של פרים ושעירים הנשרפים.

אָמְרוּ לוֹ חכמים לרבי יוסי הגלילי, לדבריך, שמקרא זה עוסק בחטאות הפנימיות שנפסלו, אם כן, חַטָּאת חיצונה כשירה שֶׁנִּכְנַס דָּמָהּ לִפְנֵי וְלִפְנִים, מִנַּיִן לך שהיא נפסלת בכך. אָמַר לָהֶן רבי יוסי הגלילי, יש ללמוד דין זה מן המקרא שנאמר בחטאת אהרן (ויקרא י יח) 'הֵן לֹא הוּבָא אֶת דָּמָהּ אֶל הַקֹּדֶשׁ פְּנִימָה', שכך אמר לו משה לאהרן, הרי לא הובא דמה של חטאת זו אל הקודש, וכמו כן 'פנימה' היתה ולא יצאה לחוץ, ואם כן מדוע שרפתם אותה. מָכְלָל – ויש לדייק מכך, דְּאִי נָפִיק אִיהִי – שאילו היתה החטאת יוצאת לחוץ, אִי נַמִי עָיֵיל דָּמָהּ – או שנכנס דמה לפנים, היה דינה בִּשְׂרֵיפָה. מתבאר מדברי רבי יוסי הגלילי, שיש ללמוד מחטאת אהרן לדורות, שכל חטאת חיצונה שהובא מדמה אל הקודש פנימה דינה בשריפה. ומאחר וחטאת אהרן נשרפה מיד בלא 'עיבור צורה', בהכרח שכן הוא הדין אף בחטאת חיצונה שנכנסה לפנים, שאף על פי שאין זה אלא 'פסול דם', והרי זה כ'פסול מחמת דבר אחר' שלא בגוף הקרבן, מכל מקום נשרפת מיד בלא 'עיבור צורה'. ויש ללמוד מכאן אף ל'פסול בעלים', שדיניו דומים ל'פסול דם', שיסבור רבי יוסי הגלילי שאם נטמאו הבעלים או שמתו ישרף הקרבן מיד בלא 'עיבור צורה', וכשיטת רבי יוחנן בן ברוקה במשנתנו.

הגמרא מביאה דעה החולקת על רבה בביאור שיטת רבי יוסי הגלילי: וְרַבִּי יוֹחָנָן שלא מנה את רבי יוסי הגלילי בכלל שיטתם של רבי יוחנן בן ברוקה ורבי נחמיה, סָבַר שפסולי דָּם וּבָשָׂר חֲדָא מִילְּתָא הִיא – דבר אחד הוא, כלומר, דין אחד להם, שאף פסול דם הוא בכלל 'פסול הגוף', ואילו פסול בְּעָלִים מִילְּתָא אַחֲרִיתִי הִיא – דבר אחר הוא, ולפיכך אי אפשר ללמוד דין פסול בעלים מפסול דם. ונמצא, שאף שמצינו לרבי יוסי הגלילי שסובר שפסולי בעלים טעונים 'עיבור צורה' קודם שישרפו.

משנה

משנה זו עוסקת בדין בשר ועצמות וגידים שנותרו מקרבן הפסח, ומבארת מתי יש לשורפם: הָעֲצָמוֹת של קרבן פסח שיש בהן מוח, וְהַגִּידִין, וְהַנּוֹתָר – בשר שנתעצלו באכילתו ונשאר לאחר סוף זמן האכילה, יִשָּׂרְפוּ בְּשִׁשָּׁה עָשָׂר בניסן, שהוא חולו של מועד, ולא בחמשה עשר שהוא יום טוב, אף שנפסל הקרבן כבר בבוקר יום חמשה עשר. ואם חָל שִׁשָּׁה עָשָׂר לִהְיוֹת בְּשַׁבָּת, יִשָּׂרְפוּ בְּשִׁבְעָה עָשָׂר בניסן, לְפִי שֶׁאֵינָן דּוֹחִין – מצוות שריפתן אינה דוחה לֹא אֶת הַשַּׁבָּת וְלֹא אֶת יוֹם טוֹב.

גמרא

הגמרא מביאה דין לגבי עצמות של קרבנות: אָמַר רַב מָרִי בַּר אֲבוּהּ אָמַר רַבִּי יִצְחָק, עֲצָמוֹת קָדָשִׁים שֶׁשִּׁימְּשׁוּ נוֹתָר, דהיינו, שנשאר בהן מוח לאחר סוף זמן אכילת הקדשים, וחל על אותו מוח דין 'נותר', ועצמות אלו משמשות אותו, הרי הן מְטַמְּאִין אֶת הַיָּדַיִם, כדין נותר עצמו, שגזרו עליו חכמים שיטמא הידים, הוֹאִיל וְנַעֲשָׂה העצם בָּסִים [–מקום מושב] לַמוח שהוא דָּבָר הָאָסוּר משום 'נותר', לפיכך דנים אותו כמו ה'נותר' עצמו, לענין דין טומאת ידים.

הגמרא מנסה להביא ראיה לדין זה ממשנתנו: נִימָא מְסַיְּיעָ לֵיהּ – לכאורה יש לומר שניתן להביא ראיה מהמשנה לדינו של רבי יצחק. שהרי שנינו בה, הָעֲצָמוֹת וְהַגִּידִים וְהַנּוֹתָר יִשָּׂרְפוּ לְשִׁשָּׁה עָשָׂר. ויש לברר, הֲנֵי עֲצָמוֹת – אלו העצמות שעוסקת בהן המשנה, שמתחילתן עומדות הן לישרף, הֵיכִי דָּמֵי – באיזה אופן מדובר, אִילֵימָא – אם נאמר, דְּלֵית בָּהוּ – שאין בעצמות הללו מוֹחַ, אם כן לָמָּה דינן בִּשְׂרֵיפָה, נַשְׁרֵינְהוּ – נשליכן לאשפה, שהרי אין הכתוב מצריך לשרוף 'נותר' אלא אם כן היה ראוי מתחילתו לאכילה, אֶלָּא פְּשִׁיטָא – פשוט הדבר שהמשנה עוסקת בעצמות דְּאִית בָּהוּ – שיש בהן מוֹחַ, שהוא ראוי לאכילה, ולפיכך אסור להשליכן, ומאחר ואסור לשוברן ולהוציא המוח, נמצא שמתחילתן לשריפה הן עומדות, משום המוח שבתוכן שעתיד ליעשות 'נותר'.

ועתה מבארת הגמרא כיצד ניתן להוכיח מכאן כרבי יצחק: אִי אָמְרַתְּ בְּשֶׁלְמָא – דברי המשנה יתבארו היטב, אם תאמר שֶׁשִּׁימּוּשׁ נוֹתָר מִילְּתָא הִיא – דבר הוא, כלומר, שעצמות שמשמשות את המוח שבתוכן חל גם עליהן דין 'נותר', אֲמְטוּ לְהָכִי בָּעֵי שְׁרֵיפָה – לפיכך צריך לשורפן, אפילו אם הוציא לאחר מכן את המוח מתוכן, לפי שהן טעונות שריפה מחמת עצמן. אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ – אבל אם תאמר שֶׁשִּׁימּוּשׁ נוֹתָר לָאו מִילְּתָא הִיא, כלומר, שעצמות שמשמשות את המוח שבתוכן אין חל עליהן דין 'נותר' כמותו, אם כן, לָמָּה לְהוּ שְׁרֵיפָה – מדוע מצריכה המשנה לשורפן, נַתְּבְּרִינְהוּ – נשבור אותן, שהרי עתה לאחר שחלף זמן אכילת הקרבן שוב אין איסור בשבירת העצמות, וְנַחְלְצָה לְמוֹחַ דִּידְהוּ – ונוציא מתוכן את המוח שהוא 'נותר', וְנִשְׁרְפֵיהּ – ונשרוף אותו, וְנַשְׁדִּינְהוּ לְדִידְהוּ – ונשליך את העצמות לאשפה, ולא יצטרך להוציא הוצאות ולטרוח בשריפתן. אֶלָּא לָאו שְׁמַע מִינָּהּ – האם אין ללמוד מכך, שֶׁשִּׁימּוּשׁ נוֹתָר מִילְּתָא הִיא, ולפיכך צריך לשרוף את העצמות ששימשו את המוח.

דוחה הגמרא: אָמְרִי – אמרו בני הישיבה, לֹא – אין להוכיח מהמשנה כרבי יצחק, אלא לְעוֹלָם אֵימָא לָךְ – יכול אני לומר לך שֶׁשִּׁימּוּשׁ נוֹתָר לָאו מִילְּתָא, ואף על פי כן צריך לשרוף את העצמות, אך לא מחמת עצמן אלא מפני המוח שבתוכן, וְקָמַבְרַ – וסובר התנא של המשנה, שיש לפרש את דברי הכתוב (שמות יב מו) 'וְעֶצֶם לֹא תִשְׁבְּרוּ בּוֹ', בְּקרבן בָּשָׂר, וַאֲפִילּוּ בְּקרבן פָּסוּל. דהיינו, שאיסור שבירת עצם בפסח נאמר גם בקרבן שנפסל מאכילה, ונמצא, שכאשר יש מוח בתוך העצם בהכרח צריך לשרוף את העצם כולה, לפי שאסור לשוברה ולהוציא המוח שבתוכה, אך אין להוכיח מכאן שהעצם עצמה מקבלת דיני 'נותר' לענין כך שתטמא את הידים.

מקשה הגמרא: אֲפִילּוּ בְּפָסוּל סָלְקָא דַּעְתָּךְ – וכי תעלה על דעתך לומר שהמקרא אוסר לשבור עצם אפילו בפסח שנפסל, וְהָא תְּנַן – והרי שנינו (לקמן פד.) אֲבָל הַמּוֹתִיר מבשר הפסח, אפילו בְּקרבן טָהוֹר, וְהַשּׁוֹבֵר את העצם בַּפסח הַטָּמֵא, אֵינוֹ סוֹפֵג אֶת הָאַרְבָּעִים. ומתבאר מכך, שאיסור שבירת עצם נאמר רק בקרבן כשר ולא בפסול.

מתרצת הגמרא: לֹא קַשְׁיָא – אין להקשות סתירה בין הענינים, לפי שכל משנה עוסקת באופן אחר. כָּאן – משנתנו עוסקת בקרבן שֶׁהָיְתָה לוֹ שְׁעַת הַכּוֹשֶׁר, כלומר, שהיה ראוי מתחילתו לאכילה, אלא שנפסל לאחר מכן, כגון שנשאר מבשרו לאחר סוף זמן אכילתו, ובאופן כזה יש בו איסור שבירת עצם אפילו אחר שנפסל, ולפיכך צריך לשרוף את העצמות עם המוח שבתוכן, ואסור לשוברן ולהוציא המוח לבדו. כָּאן – המשנה להלן עוסקת בקרבן שֶׁלֹּא הָיְתָה לוֹ שְׁעַת הַכּוֹשֶׁר, דהיינו, שנפסל קודם שהיה ראוי לאכילה, כגון שנטמא הבשר לפני זריקת הדם, ובאופן כזה לא חל עליו איסור שבירת עצם מעולם, ולפיכך השובר בו את העצם אינו לוקה.

הגמרא מבררת מי הוא התנא שסובר חילוק זה: וּמַאן תַּנָּא – ומי הוא התנא של המשנה, שמצינו בו דְּתַנְיָא לֵיהּ – שהוא מחלק בֵּין קרבן שֶׁהָיְתָה לוֹ שְׁעַת הַכּוֹשֶׁר, לְקרבן שלֹא הָיְתָה לוֹ שְׁעַת הַכּוֹשֶׁר,

המשך בעמוד עג

לענין איסור שבירת עצם.

מבארת הגמרא: שיטה זו של **רַבִּי יַעֲקֹב הִיא**. **דְּתַנְיָא** – שכך שנינו בברייתא, נאמר בכתוב **'וְעֶצֶם לֹא תִשְׁבְּרוּ בּוֹ'**, ותיבת **'בּוֹ'** למעט היא באה, ללמדך, שאיסור שבירת עצם נאמר רק **בְּקָרְבַּן פֶּסַח וְלֹא בַּפָּסוּל**. אלו דברי תנא קמא. **רַבִּי יַעֲקֹב אוֹמֵר**, אם **הָיְתָה לוֹ** מתחילה **שָׁעָה הַכּוֹשֶׁר**, ולאחר מכן **נִפְסַל**, יֵשׁ **בּוֹ מִשּׁוּם** איסור **שְׁבִירַת הָעֶצֶם**, אבל אם **לֹא הָיְתָה לוֹ** מתחילה **שָׁעָה הַכּוֹשֶׁר**, **אֵין בּוֹ מִשּׁוּם** איסור **שְׁבִירַת הָעֶצֶם**. **רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר**, **אֶחָד זֶה וְאֶחָד זֶה** – בין אם היתה לו שעת הכושר ובין אם לא היתה לו, **אֵין בּוֹ מִשּׁוּם** איסור **שְׁבִירַת הָעֶצֶם**.

הגמרא מקשה על דינו של רבי יצחק מברייתא: **מֵיתִיבִי** – הקשו בני הישיבה. שנינו בברייתא, **כָּל עֲצָמוֹת** של 'נותר' **מִן הַקָּדָשִׁים אֵין טְעוּנִין שְׂרֵיפָה**, אלא שוברן, ומוציא את המוח שבתוכן ושורפו, ומשליך העצמות לאשפה, **חוּץ מֵעֲצָמוֹת הַפָּסַח**, שאי אפשר **לשוברן מִפְּנֵי הֲתַכָּלָה** – מפני איסור התורה על שבירת עצם בפסח, ולפיכך צריך לשורפן עם המוח שבתוכן. מברר הגמרא: **הֵנֵּי** – אלו **הָעֲצָמוֹת** שעוסקת בהן הברייתא, **הֵיכִי דָּמֵי** – באיזה אופן מדובר, **אִילֵימָא** – אם נאמר, **דְּלֵית בְּהוּ** – שאין בהן **מוֹחַ**, **לְמָה לְהוּ שְׂרֵיפָה** – מדוע צריך לשורפן, הרי מותר להשליכן לאשפה. **אֶלָּא פְּשִׁיטָא** – פשוט הדבר שהברייתא עוסקת בעצמות **דְּאִית בְּהוּ** – שיש בהן **מוֹחַ**. **וְאִי כְּלָקָא דַּעְתָּךְ** – ואם תעלה על דעתך לומר **שֶׁשִּׁמּוּשׁ נוֹתָר מֵילְתָא הִיא**, כלומר, שעצמות ששימשו מוח אחר זמן האיסור חל עליהן עצמן דין 'נותר', **אם כן, עֲצָמוֹת שאר קָדָשִׁים אֲמַאי** [–מדוע] **אֵין טְעוּנִין שְׂרֵיפָה**, הרי אף אם הוציאו מהן את המוח מכל מקום טעונות הן שריפה מחמת עצמן.

מתרצת הגמרא: **אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק, הָכָא** – כאן, בברייתא זו, **בְּמַאי עָסְקִינַן** – באיזה אופן מדובר, **כְּגוֹן שֶׁמְּצָאָן חֲלוּצִין** – שמצא עצמות קדשים שבורות, שהוציאו מתוכן את המוח, אלא שאין ידוע אם הוציאוהו קודם שנעשה נותר, וממילא אין צריך לשרוף את העצמות, או שהוציאוהו לאחר מכן, וחל דין 'נותר' אף על העצמות, וצריך לשורפן. ועל כך אומרת הברייתא, **שֶׁעֲצָמוֹת** שאר **קָדָשִׁים הֵיאַךְ בָּהֶן מִשּׁוּם** איסור **שְׁבִירַת הָעֶצֶם**, יש לתלות דְּקַמֵּי דְּנָחֲווּ **נוֹתָר חַלְּצִינְהוּ** – שקודם שנעשו נותר הוציאו מהן את המוח ואכלוהו, כדי שלא יבואו בו לידי איסור, **וְנִמְצָא** שעצמות אלו **לֹא הָווּ שִׁימּוּשׁ נוֹתָר** – לא שימשו לאיסור 'נותר', **וְלִפיכָךְ לֹא בָּעוּ** – אינן צריכות **שְׂרֵיפָה**. אבל **עֲצָמוֹת הַפֶּסַח דְּיֵשׁ בָּהֶן מִשּׁוּם** איסור **שְׁבִירַת הָעֶצֶם**, יש לתלות **דִּלְבָתַר דְּנָחֲווּ נוֹתָר הוּא דְּחַלְּצִינְהוּ** – שלאחר שחל על המוח שבתוכן איסור 'נותר' שברו והוציאו, שכן עתה לאחר שנפסלו אין איסור בשבירתן לשיטת רבי שמעון, **וְהָווּ לְהוּ שִׁימּוּשׁ נוֹתָר** – ונמצא שעצמות אלו שימשו את המוח לאחר שנאסר משום 'נותר', **וּבָעוּ שְׂרֵיפָה** – ולפיכך יש להצריכן שריפה. הגמרא מביאה תירוץ נוסף על קושיא זו: **רַב זְבִיד אָמַר, הָכָא** – כאן, בברייתא זו, **בְּמַאי עָסְקִינַן** – באיזה אופן מדובר, **כְּגוֹן**

שֶׁמָּצָאן לעצמות אלו כשהן עומדות צְבוּרִין צְבוּרִין – ערימות ערימות, וְיֵשׁ מֵהֶן חֲלוּצִין, דהיינו, שבדק את העצמות העליונות שבכל ערימה ומצא ששברו אותן והוציאו מהן את המוח, אך אינו יודע האם גם שאר העצמות שבערימה הן כך, או שיש מהן שעדיין שלימות. ועל כך אומרת הברייתא, שֶׁעֲצָמוֹת שאר קָרָשִׁים דְּאֵין בָּהֶן מְשׁוּם איסור שְׁבִירַת הָעֶצֶם, יש לתלות דְּלִכּוֹלְהוּ הֲוָה חֲלִיץ לְהוּ – שודאי הוציא את המוח מכל העצמות קודם זמן האיסור, וְאָכִיל לְהוּ – ואכלו, ונמצא שעצמות אלו לא שימשו 'נותר', וְלפיכך לֹא בָּעֵי שְׁרֵיפָה – אין צריך לבדוק אם יש בהן עצמות שלימות כדי לשורפן. אבל עֲצָמוֹת הַפֶּסַח דְּיֵשׁ בָּהֶן מְשׁוּם איסור שְׁבִירַת הָעֶצֶם, יש לחוש דִּילְמָא הָנֵי דְּחַלְּצִינְהוּ – שמא רק לאלו העצמות המונחות מלמעלה הוציאו את המוח, וּלְהָנָךְ לֹא חַלְּצִינְהוּ – אבל לשאר העצמות שבתוך הערימה לא הוציאו, וּבָעֵי שְׁרֵיפָה – וצריך לשורפן, ועל כן הוא חייב מפני הספק לבדוק את הערימה כולה, ואם מוצא עצמות שלימות ישרפן.

הגמרא מביאה מימרא של רב בענין גידים: אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, כָּל הַגִּידִין של הבהמה נידונים כִּבְשָׂר, ונימנים עליהם בקרבן פסח, ויוצאים ידי חובתם בכך, חוּץ מִגִּידֵי הַצַּוָּאר, שהם קשים ביותר, ודינם כעץ ולא כבשר.

הגמרא מקשה על דברי רב ממשנתנו: תָּנַן – שנינו במשנה, 'הָעֲצָמוֹת וְהַגִּידִים וְהַנּוֹתָר יִשָּׂרְפוּ בְּשִׁשָּׁה עָשָׂר'. מבררת הגמרא: הָנֵי – אלו הַגִּידִין שעוסקת בהם המשנה, שעומדים מתחילתם לשריפה, חֵיכִי דָּמֵי – באיזה אופן מדובר, אִילֵימָא – אם נאמר, שהמשנה עוסקת בגִּידֵי הבהמה הנידונים כִּבְשָׂר, אם כן מדוע יש לשורפם, נֵיכָלִינְהוּ – נאכל אותם. וְאִי דְּאִיתְּוֹתַר – ואם מדובר שנתעצלו באכילתם ונותרו אחר זמן האיסור, אם כן, מדוע הוצרכה המשנה להשמיענו דין גידים בפני עצמם, הרי הָיֵינוּ 'נוֹתָר' ששנינו במשנה. אֶלָּא פְּשִׁיטָא – פשוט הדבר, שהמשנה עוסקת בגִּידֵי צַוָּאר, שאינם נאכלים מחמת קושיין, ולפיכך עומדים הם מתחילתם לשריפה, שמן הסתם לא יאכלום.

ועתה מבארת הגמרא כיצד יש להוכיח מהמשנה שלא כדינו של רב: אִי אָמְרַת בִּשְׁלָמָא – דברי המשנה מבוארים, אם תאמר שגידי הצואר בָּשָׂר נִינְהוּ – נידונים הם כבשר הקרבן, ואם יאכלם יוצא בהם ידי חובתו, אֶמְטוּ לְהָכִי בָּעֵי שְׁרֵיפָה – לפיכך צריך לשורפם לאחר שנותרו, כדין כל 'נותר', אֶלָּא אִי אָמְרַת – אבל אם תאמר שגידי צואר לָאו בָּשָׂר נִינְהוּ – אינם נידונים כבשר, לפי שהם קשים ביותר, וכדברי רב, אם כן, לָמָּה לְהוּ שְׁרֵיפָה – מדוע צריך לשורפם, ישליכם לאשפה ודיו בכך.

מתרצת הגמרא: אָמַר רַב חִסְדָּא, יש ליישב המשנה אף לשיטת רב, שאכן גידי צואר אינם צריכים שריפה, אלא משליכם לאשפה, ואילו שאר הגידים דינם כבשר ועומדים לאכילה, וּלֹא נַצְרְכָא – ולא הוצרכה המשנה להשמיענו דין גידים לעצמם, אֶלָּא לְעִנְיַן גִּיד הַנָּשֶׁה, שהוא רך וראוי לאכילה, אלא שאסרתו התורה, וְמשנתנו אַלְיָבָא [–הולכת בשיטתו] דְּרַבִּי יְהוּדָה, דְּתַנְיָא – שכך שנינו בברייתא, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, גיד הנשה אֵינוֹ נוֹהֵג בשני ירכי הבהמה אֶלָּא רק בְּאַחַת, ויש להסתפק אם בירך ימין או שמאל, וְהַדַּעַת מַכְרַעַת שכוונת התורה לאסור גיד הנשה שֶׁל ירך יָמִין.

כלומר, מאחר וגיד הנשה אסור מן התורה היה מן הדין לזורקו מיד לאשפה בלא שריפה, שכן אינו נידון כחלק מן הקרבן. אלא שדעת רבי יהודה היא שיש להסתפק אם כוונת התורה לאסור גיד הנשה של ירך ימין או של שמאל, ונמצא שמספק אסור לאכול את שניהם, אך מכל מקום אסור להשליכם לאשפה, שהרי אחד מהם הוא בשר כשר של קרבן, ועל גידים אלו אמרה המשנה שעומדים הם מתחילתם לשריפה.

שואלת הגמרא: וְאֶלָּא הגמרא: לפי דבריך אלו, יש לפשוט את הספק שנסתפקה בו הגמרא במסכת חולין (צ:), מה היא כוונת רבי יהודה באומרו 'והדעת מכרעת של ימין', האם כוונתו שדעת התורה מכריעה כן, דהיינו, שהיה פשוט לו הדבר שלא אסרה תורה אלא את גיד הנשה שבירך ימין, או שכוונת רבי יהודה היא 'דעת נוטה', דהיינו, שאמנם דעתו נוטה לומר שכוונת התורה היתה לאסור את של ימין, אך מכל מקום אין הדבר יוצא מידי ספק. ולפי המבואר בדברי המשנה, תִּפְשׁוֹט דְּמַפּוּקֵי מְמַפְקָא לֵיהּ – שעדיין יש ספק לְרַבִּי יְהוּדָה איזה גיד אסרה התורה, ולפיכך שניהם עומדים מתחילתם לשריפה, דְּאִי מִיפְּשֵׁיט פְּשֵׁיטָא לֵיהּ – שאם תאמר שפשוט לו שכוונת התורה לאסור את של ימין, אם כן, אין צריך לשרוף אפילו אחד מן הגידים, אלא הַהִיא דְּהֵיתֵיהּ נֵיכְלֵיהּ – אותו של היתר, דהיינו גיד הנשה של ירך שמאל, יש לאוכלו, וּדְאִיסּוּרָא נִיסְתַּרֵיהּ – ואילו אותו של איסור, דהיינו גיד הנשה של ירך ימין, יש להשליכו לאשפה, מאחר והוא אסור באכילה מן התורה, ואינו נידון כחלק מן הקרבן, וְלָמָּה לֵיהּ שְׁרֵיפָה – ומדוע כתבה המשנה שצריך לשרוף הגידים.

דוחה הגמרא: אָמַר רַב אִיקָא בַּר חִינָּנָא, אין להוכיח מהמשנה שנסתפק רבי יהודה בענין זה, אלא ניתן לומר שפשוט היה לו שרק גיד הנשה של ירך ימין אסור באכילה, ומכל מקום ניתן ליישב את דברי המשנה כשיטתו, שכן ישנו אופן שצריך לשרוף את שני הגידים מספק, וּכְגוֹן שֶׁהוּכְּרוּ וּלְבַסּוֹף נִתְעָרְבוּ, כלומר, שמתחילה היו הגידים ניכרים כל אחד במקומו, של ימין אסור ושל שמאל מותר, אך לאחר שהוציאום נתערבו שניהם יחדיו, ומעתה אין ידוע איזה מותר ואיזה אסור, ולפיכך יש לשרוף את שניהם מספק, ועל אופן כזה אמרה המשנה שיש גידים שעומדים מתחילתם לשריפה].

הגמרא מביאה פירושים נוספים בביאור ענין 'גידים' הנזכר במשנה: רַב אַשִׁי אָמַר, לֹא נִצְרְכָא – לא הוצרכה המשנה להשמיענו דין גידים לעצמם, אֶלָּא לְעִנְיַן שְׁמָנוֹ [–שומנו] דְּגִיד הַנָּשֶׁה, דְּתַנְיָא – ששנינו עליו בברייתא, שְׁמָנוֹ של גיד הנשה מוּתָּר באכילה מן התורה, וְיִשְׂרָאֵל קְדוֹשִׁים הֵם, ועושים סייג לתורה, וְלפיכך נוֹהֲגִין בּוֹ אִיסּוּר. ונמצא ששומן זה מותר באכילה מן התורה, ולפיכך אסור להשליכו לאשפה או לשורפו קודם זמן איסורו, אלא שאסור לאוכלו משום מנהג ישראל, ועל כן צריך להמתין עד שייעשה 'נותר' וישרף, ועל כך אמרה המשנה שיש גידים העומדים מתחילתם לשריפה.

רַבִינָא אָמַר, משנתנו עוסקת בְּגִיד הנשה הַחִיצוֹן, וְכִדְרַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל, דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל, שְׁנֵי גִידִין הֵן הנקראים בשם 'גיד הנשה', הגיד הַפְּנִימִי הַסָּמוּךְ לָעֶצֶם, אָסוּר באכילה מן התורה, וְחַיָּבִין עָלָיו מלקות, ואילו הגיד הַחִיצוֹן הַסָּמוּךְ לַבָּשָׂר, אָסוּר מדברי חכמים, וְאֵין חַיָּבִין עָלָיו מלקות. ונמצא שגיד חיצון זה ראוי לאכילה מן התורה, ועל כן אסור להשליכו או לשורפו קודם זמן איסורו, אך חכמים אסרוהו באכילה, ועל כן צריך להמתין עד שייעשה 'נותר' וישרף, ועל גיד כזה אמרה המשנה שמתחילתו לשריפה הוא עומד.

שנינו במשנה: חָל שִׁשָּׁה עָשָׂר וכו' להיות בשבת, ישרפו בשבעה עשר, לפי שאינן דוחין לא את השבת ולא את יום טוב.

הגמרא מקשה על הדין של המשנה: וְאַמַּאי – מדוע אין שריפת קדשים דוחה יום טוב, נֵיתֵי – תבוא מצות עֲשֵׂה של 'וְהִנַּתַּר מִבְּשָׂרוֹ עַד בֹּקֶר בָּאֵשׁ תִּשְׂרֹפוּ' (שמות יב י), וְיִדָּחֵי – ותדחה את איסור לֹא תַּעֲשֶׂה של מלאכת יום טוב, שהרי כלל הוא בידינו 'עשה דוחה לא תעשה'.

מתרצת הגמרא: אָמַר חִזְקִיָּה, וְכֵן תָּנֵי דְּבֵי [–שנו בברייתא בבית מדרשו של] חִזְקִיָּה, אָמַר קְרָא – אמרה תורה (שם) 'לֹא תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר, וְהַנּוֹתָר מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר בָּאֵשׁ תִּשְׂרֹפוּ'. ולכאורה יש לתמוה, שֶׁאֵין תַּלְמוּד לוֹמַר – שלא הוצרך הכתוב לשוב ולומר 'עַד בֹּקֶר' פעם נוספת, אלא היה לו לומר 'והנותר ממנו באש תשרופו', מַה תַּלְמוּד לוֹמַר – מה מלמדנו הכתוב בכך שהוא שב ואומר 'עַד בֹּקֶר', בהכרח כוונתו שיש לִיתֵּן לוֹ בֹּקֶר שֵׁנִי לִשְׂרֵיפָתוֹ. כלומר, שאף על פי שהפסח נאסר באכילה כבר מן הבוקר הראשון שאחר הקרבתו, דהיינו מבוקר יום חמשה עשר בניסן, מכל מקום אין לשורפו עד הבוקר שלאחריו, דהיינו, בוקר יום ששה עשר בניסן. ונמצא, שגזירת הכתוב היא שאין שריפת קדשים דוחה יום טוב.

המשך בעמוד קמח

הגמרא מביאה דעות נוספות מנין יש ללמוד שאין שריפת קדשים דוחה יום טוב: **אַבָּיֵי אָמַר, אָמַר קְרָא** – אמרה תורה, לגבי קרבן התמיד (במדבר כח ט), 'עוֹלַת שַׁבָּת בְּשַׁבַּתּוֹ', ויש ללמוד מכאן שרק עולת התמיד של יום השבת קריבה בשבת, **וְלֹא עוֹלַת** התמיד של יום חול קריבה **בְּשַׁבָּת, וְלֹא עוֹלַת** התמיד של יום חול קריבה **בְּיוֹם טוֹב.** דהיינו, שאם נשתהה מלהקטיר את איברי התמיד של יום שישי עד לכניסת השבת, אינו רשאי להקטירם בליל שבת, וכן אין להקטיר איברי תמיד של חול בליל יום טוב.

ומאחר והקטרת קרבן בשר של חול אינה דוחה שבת ויום טוב, קל וחומר שאין שריפת קרבן פסול של חול דוחה אותם, ופסח קרבן של חול הוא, שהרי זמן הקרבתו בארבעה עשר בניסן, ואסור להקטיר את איבריו בליל חמשה עשר, וכל שכן שאין לשרוף את הנותר ממנו ביום טוב.

רָבָא אָמַר, אָמַר קְרָא – אמרה תורה, לגבי היתר מלאכת אוכל נפש ביום טוב (שמות יב טז), 'אַךְ אֲשֶׁר יֵאָכֵל לְכָל נֶפֶשׁ הוּא לְבַדּוֹ יֵעָשֶׂה לָכֶם', ותיבות 'הוא לבדו' מיותרות הן, ולפיכך יש לדייק, שרק 'הוא' – הכנת אוכל נפש בעצמו, דוחה יום טוב, **וְלֹא** תיקון **מַכְשֶׁרָיו,** דהיינו, שמכשירי אוכל נפש שהיה אפשר לעשותם מבעוד יום אינם דוחים את יום טוב. ומתיבת 'לְבַדּוֹ' יש ללמוד, שרק אוכל נפש דוחה יום טוב,